

Oponentský posudek na rigorózní práci Mgr. Martina Slobodníka „Trestní odpovědnost právnických osob ve vybraných zemích EU“

Rigorózní práce Mgr. Martina Slobodníka o rozsahu 126 stran textu je zpracována na aktuální téma trestní odpovědnosti právnických osob, která byla v České republice zavedena až zákonem č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim (zákon o trestní odpovědnosti právnických osob), s účinností od 1. ledna 2012. Trestní odpovědnost právnických osob je kontroverzní téma, které změnilo dosavadní tradičně respektovaný systém základních zásad trestního práva. Ačkoli je tato problematika předmětem bádání (a to i u nás) již poměrně dlouhou dobu, není na některé základní otázky, které se týkají např. subjektivní stránky trestní odpovědnosti právnických osob nebo dokonce i samotných východisek této trestní odpovědnosti, zdaleka jednotný názor. Náročnost tématu předkládané rigorózní práce je navíc umocněna tím, že rigorozant si dal za cíl pojednat o čtyřech zahraničních právních úpravách trestní (veřejnoprávní) odpovědnosti právnických osob (konkrétně jde o Německo, Rakousko, Slovensko a Polsko), přičemž na Slovensku došlo v nedávné době k zásadní změně koncepce trestní odpovědnosti právnických osob (byla přijata tzv. pravá trestní odpovědnost právnických osob) a v Německu, které dosud setrvává na správní (administrativní) odpovědnosti právnických osob, se v poslední době uvažuje o zavedení trestní odpovědnosti právnických osob a v roce 2013 zde byl předložen konkrétní legislativní návrh (je přílohou předložené rigorózní práce).

Cílem autora bylo nejprve zachytit mezinárodní a evropské závazky států střední Evropy, jejich promítnutí do vybraných právních řádů a zhodnotit dodržování těchto mezinárodních závazků, a poté především poskytnout rozbor jednotlivých modelů trestní (či správní) odpovědnosti v Německu, Rakousku, Polsku a na Slovensku, a to zejména z hlediska klíčových atributů odpovědnosti právnických osob, jimiž podle autora jsou osobní působnost právní úpravy, rozsah kriminalizace (rozsah odpovědnosti), přičitatelnost jednání fyzických osob osobám právnickým a sankcionování právnických osob. Nutno poznamenat, že autor naplnil všechny své vytčené cíle. Rigorózní práce má z obsahového hlediska vynikající odbornou úroveň. Rovněž její literární zpracování je velmi kvalitní.

Práce je logicky členěna celkem do sedmi kapitol, které na sebe vzájemně navazují. Po stručném úvodu (1. kap.) se autor věnuje vybraným mezinárodním, evropským a historickým souvislostem trestní odpovědnosti právnických osob (2. kap.), přičemž ocenění

zaslouží mimo jiné schopnost autora pečlivě odlišovat jednotlivé právní pojmy, které navíc mohou nabývat v mezinárodním kontextu jiných významů než v kontextech vnitrostátních (např. pojmy trestní odpovědnost a odpovědnost právnické osoby, trestní sankce atd.). Jádro práce představují následující čtyři kapitoly, v nichž rigorozant postupně pojednává o (trestní) odpovědnosti právnických osob v Německu (3. kap.), Rakousku (4. kap.), na Slovensku (5. kap.) a v Polsku (6. kap.). Uvedené kapitoly jsou obsahově i svým rozsahem vyvážené. K přehlednosti práce přispívají i krátká shrnutí uvedená na konci každé z kapitol. Poslední kapitolou je závěr (7. kap.), v němž autor shrnuje poznatky z předešlého textu, výstižně charakterizuje současné trendy právní úpravy v oblasti trestní odpovědnosti právnických osob a mimo jiné uvádí, že je zastáncem taxativního výčtu trestných činů, za které může být právnická osoba trestně odpovědná, a širších výčtů možných trestních sankcí, jež lze právnickým osobám uložit, což je inspirativní i z pohledu české právní úpravy *de lege ferenda*. Za vlastním textem práce (za poslední kapitolou) následuje seznam zkratk, příloha obsahující německý návrh zákona o trestání spolků, seznam použité literatury a pramenů, anglický *abstract*, české resumé, klíčová slova v českém a anglickém jazyce a název práce v anglickém jazyce. Po formální stránce dále konstatuji, že rigorózní práce je z jazykového hlediska velmi kvalitně zpracována. V práci se nachází jen několik drobných pravopisných chyb, překlepů a neobratných jazykových vyjádření. Zvláště oceňuji autorovu práci s právními normami, včetně norem obsažených v zahraničních právních řádech, a s literárními prameny, s nimiž pracuje odborně a v souladu se zásadami akademického psaní. Kromě zahraničních pramenů ve slovenském a anglickém jazyce zaslouží pochvalu skutečnost, že rigorozant pracoval ve velké míře také s prameny psanými i v jiných cizích jazycích, zejména v němčině, ale dokonce též ve francouzštině, italštině a polštině. Z hlediska používání literatury lze uvést jako výtku skutečnost, že autor nepracuje s nejnovějšími vydáními české učebnicové a komentářové literatury.

Nejdůležitější část práce představují čtyři kapitoly (3., 4., 5. a 6. kapitola) obsahující rozbor nejdůležitějších aspektů právních úprav států sousedících s Českou republikou. Autor v každé kapitole (kromě kap. 3) po nezbytném úvodu, v němž popisuje legislativní vývoj právní úpravy daného státu, začíná vždy pojednáním o osobní působnosti, pokračuje textem o rozsahu kriminalizace, kterou pojímá jako množinu trestných činů, za něž může nést právnická osoba odpovědnost, a problematiku viny zakončuje rozbohem týkajícím se zjednodušeně řečeno tzv. přičitatelnosti, kterou rigorozant správně označuje obecným spojením „konstrukce odpovědnosti“. Nutno říci, že v každé z kapitol jsou činěna kritická

porovnání s českou právní úpravou. Z tohoto pohledu má práce skutečně komparativní charakter, neboť není pouhým popisem jednotlivých právních úprav bez jakýchkoli souvislostí. Kromě zkoumaných zahraničních právních úprav odkazuje, kde je to vhodné, i na některé další právní úpravy (např. na právní úpravu francouzskou), přičemž autor formuluje i své vlastní názory týkající se základních zkoumaných problémů. Například hodnotí jednotlivé právní úpravy a jejich konstrukci odpovědnosti z hlediska právní jistoty adresátů právních norem, pokud jde o rozsah kriminalizace, zastává stanovisko, že ten by měl být stanoven „taxativně“ ve smyslu úplného výčtu trestných činů, přičemž mu připadá ideální tzv. negativní výčet trestných činů, který v současné chvíli obsahuje i český zákon o trestní odpovědnosti právnických osob. Co se týká oblasti sankcionování, kloní se spíše k pestřejší paletě možných trestních sankcí pro právnické osoby.

Z hlediska poznatků dostupných v české nauce je nejpřínosnější kapitola 3. pojednávající zejména o právní úpravě veřejnoprávní odpovědnosti právnických osob. Ačkoli německá právní úprava představuje v tomto ohledu svou koncepcí jakousi výjimku z pravidla, autor dochází k jednoznačnému závěru, že tato mimotrestní (administrativní) úprava odpovědnosti právnických osob je zcela v souladu s mezinárodními závazky a poukazuje na to, že někdy je hodnocena dokonce jako jedna z nejúčinnějších právních úprav, což je důkazem, že pravá trestní odpovědnost právnických osob není jediným možným řešením, jak dosáhnout účinného a spravedlivého postihu celospolečensky velmi závažných protiprávních jednání právnických osob. Ve 3. kapitole rigorózní práce je mnoho inspirativních pasáží, např. text o některých projevech zásady *ne bis in idem* v německém právním řádu, což je otázka, která je v současné době předmětem intenzivní odborné diskuse i v České republice, např. ve vztahu k daňovým trestným činům. Jak jsem již uvedl výše, autor přináší i přehledný rozbor navrhovaného legislativního záměru z roku 2013, který by zavedl trestní odpovědnost právnických osob. Velmi zajímavé je seznámení s kritikou, která v Německu zaznívá na adresu současné administrativní odpovědnosti, a dále stručné seznámení s dosavadními poznatky z praktického fungování rakouské právní úpravy. Z hlediska obsahu pojednání o legislativním návrhu zákona o trestání spolků bych ocenil, kdyby rigorozant věnoval větší pozornost úpravě problematiky viny (konstrukci odpovědnosti), a to alespoň ve stejném rozsahu, jako je tomu v případě rozboru problematiky sankcionování.

Závěrem uvádím, že rigorózní práce Mgr. Martina Slobodníka je velmi kvalitní a splňuje všechny předpoklady k úspěšné obhajobě. Autor prokázal přehled v problematice právnických osob, hluboké právní znalosti a schopnost pracovat s cizojazyčnými prameny.

Při ústní obhajobě doporučuji zaměřit se na následující otázku: Je možné, aby právnická osoba „spáchala“ podle českého zákona o trestní odpovědnosti právnických osob trestný čin ublížení na zdraví z omluvitelné pohnutky dle § 146a trestního zákoníku?

V Praze dne 9. prosince 2016

JUDr. Vladimír Pelc, Ph.D.